

პერიოდული სამეცნიერო ჟურნალი
PERIODICAL SCIENTIFIC JOURNAL
ПЕРИОДИЧЕСКИЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ

ISSN 2346-8467

აგრო
AGRO
АГРО
NEWS

№1

ქუთაისი – Kutaisi – Кутаиси
2016

ჟურნალი წარმოადგენს
კავშირი იმერეთის აგროეკოლოგიური ასოციაციისა და
აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტის აგრარული ფაკულტეტის
პერიოდულ-სამეცნიერო გამოცემას

სარედაქციო კოლეგია:

ლორთქიფანიძე როზა – (მთავარი რედაქტორი);
ავალიშვილი ნინო (სწავლული მდივანი);
ურუშაძე თენგიზი; პაპუნიძე ვანო; შაფაქიძე ელგუჯა; ასათიანი რევაზი; კოპალიანი როლანდი; ჯაბნიძე რევაზი; კინწურაშვილი ქეთევანი; მიქელაძე ალექსანდრე; ჭაბუკიანი რანი; ქობალია ვახტანგი; ფრუიძე მაყვალა; ჩანჩიანი-ანასაშვილი ნუნუ; დოლბაია თამარი; ყუბანიშვილი მაკა; კვლენჯერიძე ნინო; ყიფიანი ნინო; ხელაძე მაია; კილასონია ემზარ; კვლიშვილი მანანა; ჩხიროძე დარეჯანი; ჯობავა ტრისტანი; წიქორიძე მამუკა; თავბერიძე სოსო; თაბაგარი მარიეტა; კილაძე რამაზი; მეტრეველი მარიამი; დვალაძე გულნარა; ნემსაძე მარიამი.

სარედაქციო კოლეგიის საზღვარგარეთის წევრები:

იოფე გრიგორი (აშშ); კავალიაუსკას ვიდასი (ლიტვა); ჩუხნო ინნა (უკრაინა); ბელოკონევა-შიუკაშვილი მარინა (პოლონეთი); გასანოვი ზაური (აზერბაიჯანი); მამადოვი რამაზანი (თურქეთი); სანტროსიანი გაგიკი (სომხეთი); სალინდიევი ულტემურატი (ყაზახეთი).

The magazine is a periodical scientific publication of
Imereti Agro-ecological Association and
Akaki Tsereteli State University Faculty of Agrarian Studies.

EDITORIAL BOARD

Lortkipanidze Roza – (Editor in Chief);
Avalishvili Nino – (Academic Secretary);
Urushadze Tengiz; Papunidze Vano; Shapakidze elguja; Asatiani Revaz; Kopaliani Roland; Jabnidze Revaz;
Kintsurashvili Ketevan; Mikeladze Aleksandr; Chabukiani Rani; Qobalia Vaxtang; Fruidze Makvala; Chachkhiani-Anansashvili Nunu; Dolbaia Tamar; Kubaneishvili Maka; Kelendjeridze Nino; Kipiani Nino; xeladze Maia; Kilasonia Emzar;
Kevlishvili Manana; Chxirodze Daredjan; Jobava Tristan; Tsiqoridze Mamuka; Tavberidze Coco; Tabagari Marieta; Kiladze Ramaz; Metreveli Mariami; Gvaladze Gulnara; Nemsadze Mariam.

FOREIGN MEMBERS OF EDITORIAL BOARD

Ioffe Grigory (USA); Kavaliauskas Vidas (Litva); Chuxno Inna (Ukraine); Belokoneva-Shiukashvili Marina (Poland); Gasanov Zaur (Azerbaijan); Mammadov Ramazan (Turkey); Santrosian Gagik (Armenia); Sagyndykov Ultemurat (Kazakhstan).

Журнал представляет
Периодическое научное издание
Союза агроэкологической ассоциации Имерети и
Аграрного Факультета Государственного Университета Акакия Церетели

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

Лорткипанидзе Роза – (главный редактор);
Авалишвили Нино – (Учебный Секретарь);
Урушадзе Тенгиз; Папунидзе Вано; Шафакидзе Элгуджа; Асатиани Реваз; Копалиани Роланд; Джабнидзе Реваз;
Кинцурашвили Кетеван; Микеладзе Александр; Чабукиани Рани; Кобалия Вахтанг; Фруидзе Маквала; Чачхიანი-Анасашвили Нуну; Долбая Тамар; Кубанейшвили Мака; Келенджеридзе Нино; Кипиани Нино; Хеладзе Маия;
Киласония Эмзар; Кевлишвили Манана; Чхиродзе Дареджан; Джобавა Тристан; Цикоридзе Мамука; Тавберидзе Сосо; Табагари Мариета; Киладзе Рамаз; Метревели Мариами; Гваладзе Гулнара; Немсадзе Мариам.

ЗАРУБЕЖНЫЕ ЧЛЕНЫ РЕДАКЦИОННОЙ КОЛЛЕГИИ:

Иоффе Григори (США); Кавалиаускас Видас (Литва); Чухно Инна (Украина); Белоконева-Шиукашвили Марина (Польша); Гасанов Заур (Азербайджан); Маммадов Рамазан (Турция); Сантросян Гагик (Армения); Сагиндигов Ултемурат (Казахстан)

როლანდ კოპალიანი – თხილის წარმოების ზრდის დინამიკა საქართველოში რეგიონების მიხედვით _____	9
ქეთევან კინწურაშვილი – კოფეინის ბანსაზღვრის და მისი მიღების ექსპრეს მეთოდი _____	13
Роза Лорткипанидзе – АГРОЭКОЛОГИЧЕСКАЯ СРЕДА ОСУЩЕННЫХ ПОЧВ МЕГРЕЛИИ _____	18
რეზო ჯაბნიძე – ღარბი, რომ განვითარდეს და აღორძინდეს _____	22
Сантросян Г.С. – ЦЕННЫЕ ФОРМЫ АБРИКОСА “ХАРДЖИ” В АРМЕНИИ _____	32
ნუნუ ჩაჩხიანი-ანასაშვილი – ბიოლოგიური მეთოდი ეკოლოგიურად სუფთა პროდუქტის მიღების ბარანტია _____	35
Roza Lortkipanidze, Nino Kelenjeridze – RAISING SOIL FERTILITY IN OLIVE PLANTATIONS VIA CLOVER CULTURES IN CONDITIONS OF TSKALTUBO DISTRICT _____	40
ვახტანგ ქობალია – მანღარინ „აღრეშლას“ ნუცეღარული თესლნერგების ფორმათა მრავალფეროვნების ბიო-მორფოლოგიური და სამეურნეო მაჩვენებლების შესწავლის შედეგები _____	42
მარიეტა თაბაგარი, ვლადიმერ უგულავა, შორენა კაპანაძე, ნატალია ჯინჭარაძე – აღმოსავლური ხურმის ჯიშების სამეურნეო მახასიათებლების შესწავლა ლანჩხუთის მუნიციპალიტეტის პირობებში _____	48
ნინო ავალიშვილი – ბეოლოგიური პროცესების როლი ქანებისა და რელიეფის ფორმირებაში _____	51
ლ.გ. ბაზერაშვილი, ნ. ბოკუჩავა, მ. კეველიშვილი, ნ. ჯიბლაშვილი – წაბლის დაავადებანი წინანდლის დენდროკარკში _____	56
ტრისტან ჯობავა – ლიმონ ქართულის, მეიერისა და დიოსკურიას მალსეპრობამქლოვის შესწავლის შედეგები _____	58
Мака Кубанейшвили – ТОПИНАМБУР (ЗЕМЛЯНАЯ ГРУША) – ПОЛЕЗНОЕ РАСТЕНИЕ _____	66
გულნარა დვალაძე – მაყვლის (Rubus) მცენარის მიზანდასახული კულტივირების პერსპექტივა ახალი სახის კვების მრეწველობის საღებავის წარმოებისათვის და ბიომრავალფეროვნების დაცვა _____	69

ნინო ყიფიანი, მაია ხელაძე – ტრიფოლიატის სხვადასხვა ფორმების ბიო-მორფოლოგიური დასასიათება _____	72
ნინო კელენჯერიძე, ნელი კელენჯერიძე – ორბანული და მინერალური სასუქების შედარებითი ეფექტურობა დაბალნაყოფიერ აღუვიურ ნიადაგებზე გაშენებულ ფეიჭოს პლანტაციაში _____	76
ნატალია სანთელაძე – ფეიჭოს კულტურის ეკონომიკური ეფექტურობა იმერეთის რეგიონის აღუვიურ ნიადაგებზე _____	79
ვაჟა თოდუა, დალი ბერიკაშვილი, სოფიო ცქვიტაია – ველური ხილი, ბამრავლება, ჭიმიური შემადგენლობა და გამოყენების პერსპექტივები _____	81
ლია კოპალიანი – ზეთისხილის ყვავილობისა და ნაყოფმსხმოიარობის ფენოლოგიური ფაზების მიმდინარეობა იმერეთის რეგიონში _____	90
მზია კურდღელია – ლავანდის კულტურის პერსპექტივა საქართველოში _____	93
ალექსანდრა ჩაფიჩაძე, მაკა ყუბანეიშვილი – ჩაიოტა (<i>Sechium edule</i>) – ეკოლოგიურად სუფთა პროდუქციის წყარო _____	97
სულიკო ბერიძე – ცხოველთა კვების ტრადიციები საქართველოში და მისი გავლენა პროდუქტიულობაზე _____	101
მაცვალა ფრუიძე, ეკატერინე ბენდელიანი – ლუდის შენახვაზე მოქმედი ფაქტორები _____	104
ეკატერინე კახნიაშვილი – ჩაის არომატიზაცია და მიღებული პროდუქტის ეკონომიური გაანგარიშება _____	110
ვარლამ აკლაკოვი – პროლინის, არბინინისა და ჰისტიდინის ბარდაქმნის ზოგიერთი თავისებურებანი საფუძვრებში ღვინის შამპანიზაციისას _____	114
მალხაზ მიქაბერიძე – აბრონეფლეულის სემპტრულ-ოპტიკური დასასიათებლების გამოკვლევა _____	118
თამარ ხუციძე – ველური ყვავილოვანი მცენარის - შავყამალას (<i>Scrophulariaceae Lunariifolia Boiss</i>) გვირგვინის ფურცლების მღებავი ნივთიერების მორფოლოგია _____	121
ნანა ქათამაძე, თამარ ხუციძე – ჩაის ფოთლის შენახვისა და ტრანსპორტირების პერიოდში მიმდინარე ჭიმიური და მიკრობიოლოგიური პროცესები _____	124
თეიმურაზ კანდელაკი, რამაზ კილაძე, ჯამბულ ქანთარია – თბილისის „კუს ტბის“ რეკრეაციული ზონის დენდროფლორის მდგომარეობის შეფასება და სარეკონსტრუქციო ღონისძიებების მეცნიერული დასაბუთება _____	128
ქეთევან ქუთელია – აქტინიდიის კულტურის თესლით გამრავლება _____	136

ეთერ ბენიძე, ვანდა გვანცველაძე – ბარემოს ტემპერატურული პირობების გავლენა ზოგიერთი ბაზაფხულზე მოყვავილე მერქნიანი მცენარის ფენოფაზების მიმდინარეობაზე	138
თეიმურაზ კანდელაკი, რამაზ კილაძე, ჯამბულ ქანთარია – ძალაძე თბილისის საზღვრებში და მიმდებარე ტერიტორიაზე არსებული მწვანე ნარბავებისა და სახელმწიფო ტყის ფონდის დაცვის რეზულირების მმქანიზმის შეფასება	144
ეთერ ბენიძე, ეკატერინა გუბელაძე, მარინა კუცია, იზა ოჩხიკიძე, ქეთევან ქუთელია – აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ჯავჭავაძის გამზირზე მდებარე სასწავლო კორპუსის მიმდებარე ტერიტორიის ლანდშაფტურ-ეკოლოგიური შესწავლის შედეგები	151

2 **მულტიდისციპლინარული დარგები** MULTIDISCIPLINARY BRANCHES МЕЖДУДИСЦИПЛИНАРНЫЕ ОТРАСЛИ

ზეინაბ ახალაძე – საქართველოს აბრეშქვორები	161
მანანა შალამბერიძე – შერჩეულ მემკვიდრეებში შერჩერის უწყვეტი	166
გულადი თხილაიშვილი – ანტი-დემინგის მნიშვნელობა ეროვნული სასურსათო უსაფრთხოების გადარჩევის საკითხში	170
ნატო ჯაბიძე – სოფლის მემკვიდრეების შემდგომი განვითარება, მიწის მართვის თანამედროვე სისტემის შემქმნის ბარეში შეუძლებელია	176
ჯემალ ანანიძე, გიორგი ჯაბიძე – სოფლის მემკვიდრეების სპეციალიზაციისა და დარბთა შეთანარჩევის ეკონომიკური ეფექტიანობა აჭარის ავტონომიურ რესპუბლიკაში	183
გელა ლოსაბერიძე, დავით კბილაშვილი – აბრეშქვორების განვითარების პრობლემები და პერსპექტივები საქართველოში	187
სოსო თავბერიძე, ემზარ კილასონია – სამანქანო-სატრაქტორო აბრეშქვორების საყრდენ-ჩაჭიდებითი გამარჯობის კვლევა შერდოვულ მიწათმომქმედების პირობებში	193
ემზარი კილასონია – ზეთისხილის სადემონსტრაციო ნაკვეთზე ჩასატარებელი მმქანიზმებულ სამუშაოთა ტექნოლოგია	197
მამუკა წიქორიძე – მინერალური საუქმების მმქანიზირებული ვესით მომარადება და სიმინდის რიბთაშორისებში შეტანის ხერხები	200
სოსო თავბერიძე, დავით კბილაშვილი – თვლიანი ტრაქტორის საკურსო მდბრადობის კვლევა	203

დარეჯან ჩხიროძე – მღბრადი განვითარება ეკონომიკის განვითარების გარანტი	208
იზოლდა ხასაია – ტურისტული მომსახურების მომხმარებელთა პრობლემები იმერეთში	211
სერგო ცაგარეიშვილი, აკაკი ნასყიდაშვილი, მათა დიაკონიძე – კვების მომსახურების ზოგადი დახასიათება ტურიზმში	216

1 აგრორული მეცნიერებანი AGRICULTURAL SCIENCES АГРАЛЬНЫЕ НАУКИ

**ცხოველთა კვების ტრადიციები საქართველოში
 და მისი გავლენა პროდუქტიულობაზე**

სულიკო ბერიძე

ვეტერინარიის მეცნიერებათა დოქტორი, აჭარის ა/რ სოფლის მეურნეობის სამინისტრო

საქართველოში ტრადიციული მეცხოველეობის დარგის განვითარებას დიდი ტრადიციები და გამოცდილება აქვს. აქ უძველესი დროიდან მოშინაურებული ჰყავდათ ძროხა, თხა, ცხვარი, ცხენი, ფრინველი და სხვა. მეცნიერება გვასწავლის, რომ ცოცხალი ორგანიზმი და მისი სიცოცხლისათვის აუცილებელი პირობები ერთ მთლიანობაშია და ცხოველებისა და მცენარეების ცვლილებათა მიზეზი სწორედ მათი სიცოცხლის პირობებია. თუ შევცლით ცხოველთა და მცენარეთა სასიცოცხლო პირობებს მათი განვითარების გარკვეულ პერიოდებში, ამით შესაძლებელი გახდება გეგმაზომიერად, მიზანმიმართულად შევცვალოთ მათი ბუნებაც. ამ პირობათა შორის პირუტყვის კვებას ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი ადგილი უკავია. ჯერ კიდევ აკადემიკოსი მ. ივანოვი თავის ნაშრომში „ჯიში და კება“ წერდა, რომ კვება და საკვები ბევრად უფრო მეტ გავლენას ახდენს ცხოველის ორგანიზმზე, ვიდრე ჯიში და წარმოშობაო. უხვი, სრულფასოვანი და მიზანმიმართული კვება უზრუნველყოფს ცხოველის ჯანმრთელობას, ნორმალურ ზრდა-განვითარებას, მაღალპროდუქტიულობასა და მაღალხარისხოვანი პროდუქციის მიღებას, ჯანმრთელ შთამომავლობას, ძველგვანი სისტემის ნორმალურ განვითარებას, ცოცხალი წონისა და სხეულის სრულყოფილებას, სიცოცხლის უნარიანობის მაღალ დონეს, მრავალი დაავადებებისა და ცუდი პირობების ადვილად ატანის შესაძლებლობას და სხვა. კვება სასიცოცხლო პირობებს შორის, ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი პირობაა და ის სხვა გარემოებათა შორის ყველაზე დიდ ზეგავლენის მატარებელია.

ჩვენი წინაპრები ოდითგანვე განსაკუთრებულ ყურადღებას უთმობდნენ ცხოველთა კვების საქმეს. მათ ესმოდათ, რომ კარგად გამოკვებული საქონელი არის ჯანმრთელი, ძლიერი, მაღალპროდუქტიული, იძლევა უკეთეს შთამომავლობას, კარგად ეგუებიან ადგილობრივ პირობებს, და რაც მთავარია, მთელი რიგი დაავადებების მიმართ რეზისტენტობით ანუ გამძლეობით გამოირჩევიან. ამიტომ, კვების საკითხებს განსაკუთრებულად ეკიდებოდნენ. ძალიან კარგად იცოდნენ, თუ წელიწადის რომელ დროს რითი და როგორ ეკვებათ საქონელი. მაქსიმალურად იყენებდნენ ცოდნას, გამოცდილებას და შესაძლებლობებს. მართალია, მათ არ იცოდნენ რა რაოდენობის ცილები, ცხიმები და ნახშირწყლები და ა. შ. არის ცალკეულ მცენარეში, მაგრამ კარგათ ჰქონდათ შესწავლილი მცენარეთა როლი ცხოველთა კვებაში. იცოდნენ, თუ რომელი მცენარე სად, რომელ ადგილებში ხარობს და წელიწადის ამა თუ იმ დროს, რომელ საძოვარზე უკეთესი იყო ძოვება. ისიც იცოდნენ, თუ რომელი მცენარე რა დროს უფრო ცხმიან რძეს წარმოქმნიდა ცხოველის ორგანიზმში.

საქართველო ყოველთვის გამოირჩეოდა მცირემიწიანობით. ამის გამო ცხოველთა საკვების მოპოვება დიდ სიძნელეებთან იყო და არის დაკავშირებული. ამიტომ მეურნე ყოველთვის გონივრულად წარმართავდა თავის საქმიანობას, რაციონალურად იყენებდა შეზღუდულ რეზერვებს, რის შედეგადაც მაღალ დონეზე იყო განვითარებული მეცხოველეობა და მისი პროდუქტების დამუშავების ტექნოლოგიაც.

განსხვავებული ჯიშის ცხოველები კვების სხვადასხვა პირობებს მოითხოვს. ცხოველებისგან ეს მოთხოვნილება განსხვავებულია, ერთსა და იმევე ჯიშის ცხოველთა ასაკისა და სხვადასხვა ფიზიოლოგიურ მდგომარეობაში ყოფნის დროსაც. ამიტომ, თუ ვერ მივალწიეთ მათ ბალანსირებულ კვებას, რომ სრულყოფილად დავაკმაყოფილოთ ცხოველის მოთხოვნილებები კვების პირობების მხრივ, მაშინ ვერ უზრუნველყოფთ ცხოველის ჯამრთელობას და ვერ მივალწევთ მაღალპროდუქტიულობას.

გამომდინარე აქედან, თუ გვსურს სწორად ვკვებოთ პირუტყვი, უნდა ვიცოდეთ, როგორია მისი ორგანიზმის მოთხოვნილება საზრდო ნივთიერებების მიმართ, სხვადასხვა პროდუქტიულობის პირობებში და სხვადასხვა ასაკისა და ფიზიოლოგიურ მდგომარეობაში ყოფნისას. უნდა ვიცოდეთ აგრეთვე, თუ რას წარმოადგენს ესა თუ ის საკვები საშუალება და რა ცვლილებებს განიცდის იგი ცხოველის ორგანიზმში. ამავე დროს უნდა ვიცოდეთ ცალკეული საკვები საშუალების კვებითი ღირებულებები და ისიც, თუ როგორ შევახამოთ ისინი ულუფაში ერთმანეთთან. ყოველივე ამის ცოდნა საჭიროა იმისათვის, რომ მაქსიმალურად გამოვიყენოთ ხელთ არსებული საკვები რესურსები და უზრუნველყოთ ცხოველთა მაღალი პროდუქტიულობა.

დიდი ყურადღება უნდა მიექცეს ცხოველთა კვების რაციონს, რამდენადაც ეს არის საფუძველი სადი საქონლის ყოლისა. ცუდად ნაკვები საქონელი დაუძღვრებელია, გამოფიტულია, ვერც მაღალპროდუქტიული იქნება და ავადმყოფობაც იოლად მოერევა. ზამთრობით საქონელი ფერმერებს გადაჰყავთ ბაგურ კვებაზე, ძირითადად კვებავენ უხეში საკვებით, როგორცაა თივა, ჩალა, სოია, ნამჯა, ნეკერი და სხვადასხვა სახის მცენარეული ანარჩენებით.

მაკე და მეწველ ძროხებს რომ ხბოები ჯამრთელი ყოლოდათ და მაღალი წველადობითაც ყოფილიყვნენ გამორჩეული, დამატებით აძლევენ სიმინდის ღერძირს, დაფქვილ სოიას, საჭირო რაოდენობით მარილს და სხვა. მეწველ ძროხებს დილით და საღამოს აძლევენ დამატებით საკვებებს სხვადასხვა ანარჩენების სახით მოხარშულ მდგომარეობაში. დამატებითი საკვები ეძლეოდა ხარებსაც, განსაკუთრებით, გაზაფხულის პირას, როცა მოახლოებული იყო ხვნა-თესვის სამუშაოები. ხარებს კარგ საკვებს აძლევენ იმისათვის რომ ხვნაში კვალში არ ჩაწოლილიყო. საკვების ნაირფეროვნება არის ცხოველის სრულფასოვანი კვების ძირითადი პირობა.

ძირითად საკვებად იწოდება და გამოიყენება ყველა მცენარეული საკვები, რომელსაც ამუშავებენ და ამზადებენ მეურნეობაში ისეთები როგორცაა: მინდვრის ბალახი, იონჯა, სამყურა, სიმინდი და მისგან დამზადებული სილოსი, სენაჯი, თივა, აგრეთვე საკვები ჭარხალი და ტუბერიანები.

საქონლის გამოკვების მიზნით, განსაკუთრებით მაშინ, როცა საძოვრები არყოფნიდათ და გვალვის გამო ბალახი ადრე ხმებოდა და კიდევ უფრო ნაკლები იყო საქონელი საკვების მიმართ მოთხოვნილებას ვერ იკმაყოფილებდა მეურნეები შემდეგ

ხერხს მიმართავდნენ: შემოღობავდნენ ტერიტორიას რათა არ შესულიყო საქონელი და ბალახი გაზრდილიყო, ამ ბალახს ყოველდღიურად თიბავდნენ და საძოვრიდან დაბრუნებულ საქონელს აჭმევდნენ, პირველ რიგში მეწველსა და ხბოებს. აჭარაში, ლეჩხუმში, რაჭაში, სვანეთში, მესხეთ-ჯავახეთში და ზოგიერთ სხვა კუთხეშიც. საძოვრებიდან დაბრუნებულ საქონელს ახვედრებდნენ, ასევე ქატოსა და სხვა ნარჩენებისაგან შეზავებულ საკვებს, რომელსაც „ნარცხს“ ეძახიან.

როგორც წესი ზამთარში ცხოველთა ძირითად საკვებად მეურნეები იყენებენ თივას, ჩალას, ნეკერს, ბზეს, სხვადასხვა სახის მცენარეულ საშუალებებს. თივა უფრო ყუათიანია და უფრო იოლი საჭმელია საქონლისათვის, ვიდრე ჩალა და ნეკერი. ჩალას საქონელს უჭრიდნენ და ისე უყრიდნენ ბაგაში რათა იოლად შეეჭამა. ხშირად საქონელს კვებავდნენ შერეულად, დილით თივას შემდეგ ჩალას აძლევდნენ, საღამოს კი ნეკერს ან თივას. როგორც აღმოსავლეთ ისე დასავლეთ საქართველოს ყველა რეგიონში მოსახლეობა დღესაც მაქსიმალურად იყენებდა და იყენებს ცხოველთა კვებისათვის ყველა შესაძლებლობას, იქნება ეს საგაზაფხულო, საზაფხულო, საზამთრო საძოვრები, ასევე ტყეებს, სათიბებს, ყანისპირა ნაკვეთებს, სახნავ-სათეს ადგილებს და სხვადასხვა სახის მთის საძოვრებს. ცდილობდნენ რომ რამდენადაც შესაძლებელი იქნება იმდენად მეტად გამოეყენებინა ბუნებრივი პირობები ცხოველთა კვებისათვის.

დასავლეთ საქართველოს მთიან რაიონებში, ზამთრისათვის იმარაგებენ თივის, ჩალის, ნეკრის, ნამჯის, საჭირო რაოდენობებს. ქართველ მეურნეებს ყოველთვის ჰქონდათ და აქვთ სპეციალურად შექმნილი საკვების რეზერვი: სიმინდის, შვრიის, სოიოს, ხორბლის, ქერის, მზესუმზირის ანარჩენებისა, და ტუბერიანების სახით. მას საქონელს აჭმევდნენ თივის მიღების შემდეგ. ხორბალსა და ქერს ძირითადად ცხენებს აძლევდნენ, სიმინდს უმეტეს შემთხვევაში მსხვილფეხა რქოსან საქონელს მოხარშული, ცომის ან წყალში გახსნილის სახით. მას ასევე იყენებდნენ გამწვევი ძალისა და დასუსტებული საქონლის გამოსაკვებად. დასავლეთ საქართველოს სოფლებში, ოჯახურ პირობებში, ცხვარს იმავე საკვებით კვებავდნენ რითაც მსხვილფეხა რქოსან პირუტყვს. დამატებით აძლევდნენ მხოლოდ ლობიოს, ბარდას და ჩენჩოს. რასაც ისინი უფრო სიამოვნებით ჭამდა ვიდრე ჩალასა და თივას. თხა ვისაც ცოტა ჰყავდა როგორც წესი ცხვართან ერთად იყო და იკვებებოდა. ხოლო ვისაც თხების ჯოგი ჰყავდა ძირითადად ტყეში და ტყის მიმდებარე საძოვრებზე აძოვებდნენ, რადგანაც ჩალას და ბზეს თხა ნაკლებად ეტანება. ზამთრის პირობებში კვებავდნენ თივითაც.

ამრიგად, რამდენადაც მეურნეები ცდილობდნენ მიეღწიათ მაღალი შედეგებისათვის, იმდენად მაღალი იყო მათი სწრაფვა შრომისა და შრომის მაღალი ორგანიზებისათვის, რაც განაპირობებდა საქართველოში მეცხოველეობის პროდუქტების სიუხვეს და მათ მაღალ სასაქონლო სახესა და ხარისხს.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. ი. მოსაშვილი - მეცხოველეობა თბილისი - 1978 წ
2. ლ. დურტს, მ. ვიტმან, - სასოფლო სამეურნეო ცხოველთა კვება - 2005
3. ს. ბერიძე, რ. ჯაბინიძე - სასოფლო სამეურნეო კულტურების აგროტექნიკა ერთწლინ მცენარეებზე. ბათუმი, 2014.

**ANIMALS FOOD TRADITIONS IN GEORGIA AND ITS IMPACT
ON THE PRODUCTIVITY**

S. Beridze

Doctor of veterinary sciences, Ministry of Agriculture of the autonomous republic of Adjara

SUMMARY

Our ancestors paid the special attention to feed animals. They believed that correct feeding is a basis of animals health. In spite of Georgia is a small country, the inhabitants of Georgia, achieved normal feeding of agricultural animals with hand-work. They paid the particular attention to the pregnant cows. In addition they prepared special forage from a corn flour, salt and different plants from them.

Additional food was also prepared for bulls in autumn. Generally, there were not enough pastures for animals in Georgia and people used all possibilities for it: forests, mountains. In winter cattle was fed by hay, straw The inhabitants of Georgia perfectly knew the way of feeding of animals and necessary quantity of different forages as in summer period as well in winter. Our ancestors had very good experience in organizations of work and thanking to that. They prepared products also for export.

**ТРАДИЦИИ КОРМЛЕНИЯ ЖИВОТНЫХ В ГРУЗИИ И ЕГО
ВЛИЯНИЕ НА ПРОДУКТИВНОСТЬ**

С. Веридзе

Доктор ветеринарных наук, Министерство сельского хозяйства автономной республики Аджарии

РЕЗЮМЕ

Наши предки особое внимание уделяли кормлению животных, т.к. они были уверены, что правильное кормление является основой здоровья животных. Несмотря на то, что Грузия является малоземельной страной жители Грузии с большим трудом достигали нормального кормления сельскохозяйственных животных. Они особое внимание уделяли беременным и домашним коровам. Для них дополнительно готовили особую корму из кукурузной муки, сои и разных растений. Дополнительные пища готовили и для бык весной, перед началом весенней работы.

В Грузии, обычно, для животных не хватало пастбища и пользовались во всякими возможностями: лесами, горами, подступали пашни и т.д. Зимой в основном скоту кормили сеном, соломой, саманом. Жители Грузии прекрасно знали способ кормления животных и нужное количество разных кормов, как в летный, так и в зимний период. Наши предки имели очень хороший опыт организации труда, благодаря чего они готовили продукты для экспорта.